

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

327

Szerkesztési szállítás
külső szénutca Sikkház, 36 számmal.

Előfizethető Kolozsvárt Stein János úr középüzei könyvkereskedésében, valamint a
szerkesztőségénél; vidékről minden postahivatalnál. Előfizetési díj félévre 6 pf. évnegyedre 3 pf.

Hirdetések 10 p. kr. beíratási bélyeg díj,
s minden négyhasábos egy sor után 4 p. kr.-nak Stein kö-
zépüzei kereskedésébe beiktatás mellett kiadatnak.

MAGYARORSZÁG LAKOSAIHOZ!

Ő cs. k. Apostoli Felsége következő legmagasb kéz-
iratot méltóztatott kibocsátani:

„Kedves rokon Albert Főherceg ur!

A Mindenhatónak tetszett gyors fájdalmas véget szabni
szándékolt beutazásomnak; mélyen meghajolva keresztény önzé-
megadással fogadom e nehéz kísérletben az isteni gondviselés
rendeletét.

A szenvedett súlyos veszteség fölötti gyász félbeszakítá a
legörvendetesebb benyomások közt kezdett körülmatat, melynek
folyama alatt a fővárosok s az ország lakói a szeretet és ragas-
zkodás oly kitűnő jeleivel járultak Elénk. Ők egyuttal fájdalom-
tanui is lőnek: s Mi soha se fogjuk azon részvételet elfeledni,
melylyel mély bánatunkat oszták. Jelentse ki nekik ezért az En és a Császárné legmelegebb köszönetét, és azt, hogy En szán-
dékomból híven mielőbb visszatérünk azon vidékeket meglá-
togatandó, melyeket ezuttal nem érinthetők.

Kedvességednek azonban csak legteljesebb elismerésemel
nyilváníthatom azon gondosság s eredménydus tevékenységért,
melynél fogva ön vitéz harmadik hadsereg parancsnokságot
azon fáradhatlan törekvéssel egyesíti, az önre bízott ország jó-
vőjét akaratom szerint áldásdus fejleménye elé vezetni.

Laxenburg, jun. 3-kán, 1857.

Ferencz József, s. k.“

ANYAGI ÉRDEKEINK.

1) A bajok baja.

A hazánkat alapjaiban megrázó események egy irány-
ban sem tanúsíták átalakító hatásukat nagyobb mértékben,
mint nemzeti gazdaságunknál. — A földmívelés honunk
csaknem egyetlen iparága, bárha nem is a legcélszerűbb,
mindazáltal a legkevesebb pénzbe kerülő munkáló-erőn,
az urbéri rendszeren alapult. — Ezen erő megszüntet s
egy sokkal költségesebbeli fölcserélése éppakkor történt,
midőn másfelől, az adó átalánosítása és többszörös föl-
emelése folytán iparviszonyainkkal arányban nem álló te-
her nehezült földmívelésünkre s mégis az adó nagyságától,
melyet mindenesetre egy ország legsúlyosabb bajai közé
számítunk, ez uttal félretekintve, megvagyunk győződve,
mikint a közelebbi viharok-okozta változások közt az ur-
béri rendszer megszüntet, s az adózás átalánoságát ki-
vánták a kor igényei leginkább, melyek mellett a mult-

ból igen sok jó és célszerű, még a maga helyén marad-
hatott volna. A nemzeti iparunkba vágó, említett lényeges
változásokkal, időszerűnt nyomasztó hatásuk mellett is,
békélhetünk tehát ki legkönnyebben; meggyőződve, hogy
azok oly viszonyokat változtattak meg, melyek fenntart-
hatók alig valának; s azon tanulságot vonván a történ-
tekből minden időkre, miként a javításoknál, azok vég-
rehajtása módjától felette sok függ; de e módok feletti in-
tézkedés hatalmát csak az tartja meg magának, ki a javi-
tasokat maga idejében teszi.

E hírlap hasábjain válságos anyagi helyzetünk, s leg-
kétesb iparviszonyaink felsegítésére több indítványok té-
tetek; azok legtöbbikének célszerűségét, kíváncsok vol-
tát legkevésbé sem tagadjuk. Meggyőződésünk szerint,
az ellenök görbülő akadályok válságos helyzetünk mind
megannyi újabb tanubizonyságai. Vannak idők, melyek
nyomása oly átalános, oly minden irányban érezhető,
mint a levegőé; azon különbséggel, hogy míg ennek nyo-
mása egy bizonyos mértékig az élet fenntartására szük-
séges, ama nyomás alatt a társadalmi élet satnyul el.

Válságos anyagi helyzetünk feloldására, kétségen ki-
vül, semmi sem mutatkozik oly mulhatlanul szükségesnek,
mint pénzerők előállítás, mint a hazában szétszórtvá lé-
tező ily erőknél, legyenek azok mindössze is bármily
csekélyek, olcsó és szerszerű összpontosítása, hogy a legsajnálata
méltyóbb állapotban szilárd nemzeti iparunk élénkítésére
szolgáljanak. — A pénzerőket öszvesítő és hasznos cé-
lokra irányzó minden intézetek között, kétségen kívül,
több tekintetben elő helyen a takarékpénztárak
állanak. — Ezen az újabb kor egyik legszebb találmányá-
nál, a legmagasabb erkölcsi hasznok, a legkétségtelenebb
anyagi érdekekkel párosulnak.

Mindemellett egykét száz városban létező ily inté-
zetek kívül, honunkban egy takarékpénztár se létezik.
Mi úgy vagyunk értesülve, miként egyik magyar városunk
egy takarékpénztár létesítése és e végett telekkönyv be-
hozataláról komolyan gondolkodott, s e minden tekintetben
dicséretes szándék azért talált akadályra, mert a sor, te-
lekkönyvek behozatalára még honunkra nem érkezett el.
(Míg a legnagyobb bajok türethökké válnak, midőn az

akarát és mód is létezik azok orvoslására; a csekélyebb
baj is kétségbeesítővé lesz, ha azok orvosolhatása eszkö-
zeitől is megfosztva látjuk magunkat. Ez igazságból kiün-
dulva, lehet-e valami nyomasztóbb mint az, hogy iparunk
felüdülése, még első eszközeitől is, minők a telekköny-
vek, a hitelintézetek alpháját képező takarékpénztárak,
melyektől más országok hemzsegek, elzárva látjuk ma-
gunkat. — Mi megvagyunk győződve, miként semmizüksé-
gesebb, semmi üdvösebb nem volna, mint magas kormányun-
kat meggyőzni azon elv káros volta felől, mely szerint, úgy
látszik, hogy az anyagi javítások sorozatában leghátul té-
tetünk. — Ha azért, mert a birodalom egyik legkisebb,
legtávolabb fekvő, az ipar legsós fokán álló országa va-
gyunk, az áll előlünk, hogy telekkönyvünk, hogy tago-
sításunk, hogy hitelintézetünk, hogy vasutunk stb. stb.
legkésőbbre jöjjenek létre, úgy nyomorainknak vége
hossza soha se lesz. A fennebbi hiányoknak épp arra kel-
lenne okul szolgálni, hogy a javítások sorozatában minél
előbb tétessünk. Ez esetben bajaink csakhamar enyhülné-
nek, anyagi helyzetünk, nemzeti iparunk, és ezzel együtt
adóképességünk üdvös lendületet nyerne, s a birodalom
más országaival, bárha nem is egyenlő fokra, mindazál-
tal némi öszvehangzásra emelkednénk. Az ellenkező eljá-
rás, az anyagi javítások sorozatában hátrátételünk, ipar-
viszonyaink alantóságából kölcsönzi az okot a kétségbe-
esítő állapot hosszabb fenntartására, s mulhatlanul azt fogja
eredményezni, hogy a későn érkezett gyógyszer hatása
az időközben megszaporodott és öregbült nyert bajok
ellenében csekély, mindenesetre sokkal csekélyebb leend,
mintha a gyógyszerek maga idejében azaz mielőbb érke-
nének.

Id. gr. TELEKI DOMOKOS.

Ő CS. K. AP. FELSÉGÉNEK KÖRUTJA MAGYARORSZÁGBAN.

(A „B. H.” után.)

Buda, május 31. Az Ő Felségeik fogadására tett előin-
tézkedések a Debreczentől Tarczalig eső uton is igen különfélek
s pompások voltak. A Dugó nevű majorság előtt, nem messze
Hadháztól, állott a 6 hajdu-város által kiállított 15,000 főnyi

BÁLINTI T.

Történeti beszély,

Halmágyi Sándortól.

(Folytatás.)

A vérték csengése, kopják recsegése és a gyakori halál-
piáltások jelenték, hogy az ellenség, a sötétség dacára, megtette
a vakmerő rohamot. Oly borzasztó volt a koromfekete éj köz-
kelt e tompa döbörgés és hajmeresztő csattogás, mit az össze-
keveredett harcokosok keltének.

Egyszer néhány közeli szénaboglyából vörös lángoszlopok
csaptak fel, melyeknek verhenyeges félfénye egy borzasztó je-
lenetet világított meg.

Gyalog és nyeregből vad örvongással folyt a véres tusa.
Jobbról és balról, elülről és hátulról egyiránt meg volt
csapva a tábor, s a véletlen meglepetés oly nagy zavarba hozta
a csapatokat, hogy azok érélyesen elentálló tömegekké nem tud-
tak összeveredni.

A könnyű olasz lovasság, melynek mozgását a hely isme-
rete is könnyítette, kénye, kedve szerint gázolt a rémültek közt;
sőt vagy harmincz vértis lovag annyira elbizakodott, hogy bo-
lond elszántsággal gyors fegyverforgatás közt útát kezdett ma-
nak törni a fekete zászló felé, nyilván azért, hogy azt kéz-
re kerítsék, s tova illanjanak vele, mielőtt a magyarság a maga
rendje szerint nyeregbe kaphatott.

De ugyan e pillanatban a gyászos jelvény, mintha bús ger-
jedezéssel rázkódott volna meg, erőszakosan megrendült; aztán
lassan ingadozni kezdett, s a levegőben tova kezdett uszni.

Egy erős kar ragadta vol fel, s gyorsan vitte vissza Ná-
polylyal ellenkező irányban.

A gyászos lepel, melyen a meggyilkolt király arca a vö-
rös-lángok világánál még rémesebben tűnt fel, oly kinosan
látszott engedni az erőszaknak, erősen ki eszülve maradozott hát-

ra, mintha inkább szétszakadni akart volna, mintsem meg-
fordítsa útját, mely eddig folytonosan Nápolynak irányult.

Tetézte még a veszedelmet az, hogy midőn a már külön-
ben is megrémült hadcsapatok megpillanták a fekete lepet az éj-
ben visszafelé tüdőzni, kimondhatlan szorongás lepte meg sze-
veiket, s nem hajta a hadnagyok, kapitányok és a fővezér biz-
tatásai és fenyegetései, rendellen csapatokban kezdének menek-
ülni a gyászos jelvény után, melyet már megszoktak volt vak-
hittel követni.

Veszve volt minden.

Az egész tábor felfordult, s kizavarlatván kedvező állá-
sából, már maga a fővezér se gondolt egyébre, mint hogy min-
nél kevesebb veszteséggel visszavonulhasson.

Azonban e pillanatban feltűnt Ujlaki Nagy Bálint az ő eze-
rével, a kik után az erdélyi vajda mindjárt az első perczben egy
jó lovas szalasztott volt, hogy, mint a szél, olyan gyorsan jöje-
nek segítségül.

Jöttek is a derék hősök szilaj vágatással s lösz kiabálá-
sal; úgy jöttek mint egy feldühödött oroszlanycsoport, mint egy
mérgezen habzó tengerhullám, mely iszonyu dörömléssel érke-
zik s végpusztulást hoz.

— Ne hagyj magyar!... rajta magyar! — ordíták még
távolról.

S előre is vágásra emelt kardjuk a lángok fényénél mint
megannyi pokoli tűz nyelv villant fel, mely kegyetlen ékesszó-
lással hirdeti a halált, melyet oszlani fog.

E látvány hatása leirhatlan volt.

A kétségbeesett szaladók, a legelső csapatok, melyeknek
az legelőször feltűnt, mintegy villanyűtésre megállapodtak, s
lelkis örömköltásban törtek ki:

— Elérkezett a segítség!... Itt van Nagy Bálint, itt!...

Bálint itt!
S egy pillanat alatt az egész futó hadsereg megfordult el-
fenkezni, s egy lélekkel vetette magát az üldözőkre vissza, egy
szájjal kiáltva az ezres kapitány varázs-hatású nevét.

Eget, földet csak e csatakiáltás rázkódottatott:

— Bálint itt!... Bálint itt!... Bálint itt!...

Hát még midőn látták, hogy az ezres kapitány egyszerre
kezébe ragadja a fekete zászlót és követve embereitől, úgy ront

az ellenség közé, mely pusztult előlök, mint midőn mennykő
csap a pozdorja közé!

Egy pillanat alatt megfordult a szerencse kockája.

Futókból támadó, üldözőkből menekülő lett, az imént el-
bizakodottak most gyáván illantak tova, s a kik előbb gyermeki
módon megfélemlettek volt, most kegyetlen vészre kaptak s
annál írgalmatlanabban törekedtek boszut állani, mennyivel in-
kább szégyenlők magokat azon kishitűség miatt, mely őket a
dicsőség eddigi ösvényéről letéritette.

— Bálint itt! — hangzott minden perczben, minden ajkon.

S a mint a szélsőrt ellenség egy összetartóbb csapatját
egész nekimelegedéssel üldözték egész hajnalig, e csatakiáltást
Nápoly elővárosaiban is meghallhatták; mert csak a város köze-
lében vette észre magát Ujlaki, hogy a józan ész visszatérést pa-
rancsol. Azonnal megfordította az erős lovas dandárt, mely őt
e perczben tán a pokol tűzén keresztül is követte volna, s visz-
szasietett a táborba.

A visszaérkezöket örömrivalgások fogadták, s az egész
hadsereg hősünk nevét hangoztatá, őt üdvözlé, őt dicsőíté; a
hadnagyok és hadi kapitányok elibe lovagoltak, pompás kísé-
retet képeztek körülötte, s úgy hozták be a táborba.

Oly szép, oly magasztos jelenet volt ez, hogy a fővezér-
nek, ki sátra előtt várta őket, ihletettséggel sugárzott arczáról,
ősz hajuszának reszkegésege elárulta megindulását.

(Folytatjuk.)

TERMÉSZETRAJZI CZIKKEK.

1. Sziktelen növények.

(Folytatás.)

A barkások rendjéből juliflorae) nagyon nevezetes a
Sárosban előjövő cserjés nyír (betula fruticosa) és terjedő fűz
(salix repens).

A halm a virágok (aggregatae) jelesebb példányai: a
sima levelű szikkantny (scabiosa lucida), a pompás Teleki (Telekia
speciosa) alanti havasaink (subalpe) virányának valódi disze. To-

*) Lásd Kolozsvári Közlöny 79-dik számát.

banderium, egyforma nemzeti öltözetben, egy a hat város címereivel díszített diadalív mellett. Eppen itt állott készen az ezen városok által a legkegyelmesebb Császárné Ö. Felsége számára szánt valódi magyar fajú p. r. pá. Egy pompás szürke ló, kék bársony, ezüsttel díszített s himnusz cimereket ellátott nyereg-takaróval, s épen úgy díszített kantárfével, ezüst patkókkal ellátva, a nemes és bátor állat, nyertve s magát büszkén tartva, türelmetlenül látszott várni a kedves terhet, a számára szánt Urnót, ki legalább mostanra megtagadhatott attól. Haddázon a debreczeni s doroghi járásiok közönségei tiszteltteljes hódolat végett voltak összegyűlve, s a község diadalívek, zászlók, zöld galyakkal ünnepiesen feldíszítve, s a föld füvel gazdagon behitve. Éjszaka-B. harcege határán egy diadal-kapu volt felállítva, melytől fogva a szabócsi banderiumok készen állottak kíséretet képezni. A Szabolcsmegye határán felállított nagyszerű diadalkapunál a megyefőnök Gömöry egy 1000 lovasból álló banderiummal együtt, nemes vezérök vezérlete alatt felállítva várta a legmagasb menetet. Geszterédnél, hol a lováltás történt, s a szomszéd községek legalázatosabb hódolatukat ányújták, friss lovasok képezték a kíséretet. A lónyai hídnál, egy újabb banderiumi csapaton kívül, a Kállay-család által kiállított 100 válogatott lovas ünnepiesen nemzeti öltözetben állott készen, kíséretet képezni Nagykállóig. A Nagy Kálló előtti hídnál végre a legmagasb menetet az uri banderium várta, mely az ott letelepült Kállay ősmenes családhoz tartozó, s ezen nevet viselő 14 nemesből állott, igen választékos nemzeti öltözetben, lóháton, azok legidősbike, Kállay Miklós által vezetett. Maga Nagy-Kállóban a székek zászlóikkal, az iskolai ifjúság, s a községek a templom zászlóikkal voltak felállítva. Az összegyűlt nép s a vidéki nemes-cég, számos ünnepiesen öltözött hölgyekkel, a megyeháznál varták a menet megérkezését. Maga a város két diadalív, számos zászlók s virágfüzerekkel sít. volt díszítve. A megyei hatóság épületénél egy, fehérbe öltözött leányokból álló sorfal várakozott, virágok s koszorúkkal. Itt Ö. cs. Felsége a Főherceg Fő-kormányzó ur Ö. Felségei nevében, a nemességet, a jelenlevő hölgyeket, a papságot s a hatóságokat legkegyelmesebben magának bemutatni, valamint a hivatali helyiségeket megismerléni méltóztatott. A piaczen egy zsidás század volt felállítva, melyet Ö. cs. k. Felsége, a hadtest-parancsnok, Liechtenstein herceg altábornagy s hadosztályparancsnok, Bianchi báró altábornagyak magáhozvétel mellett, legkegyelmesebben megismerléni méltóztatott. Nyiregyházán, hol lováltás történt, a község az elfogadás végett, a városháznál öt szobát s egy pavillont sajátlat jónnan szereltetett föl. Királyi-Telegr. ismét egy 500 lovasból álló banderium állott készen, kíséretet képezni Rakamazól, Szabolcsmegyeben az utolsó állomástól, végül egy 700 főnyi banderium kísért a legmagasb átmenetnél a kassai közigazgatási terület határáig, Tokajig. A széles s. k. s. ágon át már mesztől táthatólag, a tokaji hegy négy óriási zászlót mutatott, császári és országszínekben.

(Folytatjuk.)

Marosvásárhely, jun. 1. (Újdonságok hiánya, vidéki levelezési tárgyak, muzeum iránti örömei, újabb adakozás és muzeum-ellenség.) Kis városi élet csendes folyását ritkán zavarják meg világra ható nevezetes események, s így vidéki levelező — mint fővárosi újdonságok szoktak — kevés újsággal szolgálhat a nagyon is újság sovány világnak. Avagy ha egy komédiás megjelenése, ki egy-néhány bukfenet hány nekünk drága pénzért, érdekes az olvasó közönségnek, akkor hát újdonsággal szolgálhatunk, ha elmondjuk, hogy Pesti mint búvész körünkben mulat s nem sokára megkezdí búvész előadásait. Ne higye azonban senki, hogy egy vidéki levelező újdonságok hiányában ne írhatna érdekes tárgyakról, mint például: közintézetek, nép-élet szellemi, vallásos, erkölcsi, gazdasági, ipar és kereskedelmi mozgalmak, statisztikai adatok közlése, gabona és marha-ár, mi távol vidéket igen érdekli, nép szükségéi, szép és nemes tettek kiemelése, a vételnek megrovása sat mindezek igen érdekes tárgyakul szolgálnak vidéki levelezőnek.

Ily érdekes közintézeti tárgy ez alkalommal, miről szólni akarok, az országos lelkesedés és áldozatkészséggel felkarolt muzeum-ügy, mely körül minden igaz magyar hazafi lelke könyez örömeiben. Háromszoros lelkünk öröme, hogy ez intézetet a vidékről egy pár hírlapi meleg sorban mi üdvözöltük legelsőbben, s most inkább, mint valaha, elmondhatjuk, hogy a város és távol vidék öröme, reménye naponként e tárgy körülrajong s ez örömről csak arczaink gyúlt lángolása s szíveink sebes dobogása adhatnának némi képzetet.

A nemes bazafi-adakozások sora ezek után is még nem szűnt meg: évek hosszú során fog ez folyni s e tárgyban csak imént szólított meg egy városi derék polgár egészen megilletődve, hogy lennék oly szives és vállalnám el néhány ezüstpénz, mintegy 30 dr. felküldését a muzeum részére. Miért teszi ezt, mintegy kötekedve kérdém tőle, mikor az ezüst oly becses? mire a jó polgár felel: ugyan hogy beszélhetek így, hisz ő azt hallá, hogy én igen buzgólelkű ember vagyok, s fogadjam el, mert ő szegény és egyebet nem tud adni. A derék polgár és jóhazafi neve: Bachman Mátyás.

És ezek ellenére, itt a muzeum-egyletnek egy erődködd ellensége támadt *) ki német lapokban és uton-utfélen a muzeum-ügy és legtekintélyesebb kezdeményezői ellen, kiknek nem érdemes sarusziját megoldani, személyeskedve beszél a dőre, mintha egy népnek dicső tettekkel nyilvánított ohajtása és akaratának más szerinte jobb irányt adhatna.

Avagy mivel, felvilágosodott főnek kell-e még mondanunk, mi a muzeum-ügy, mi a tudományosság ügye nekünk?! Feleletül dr. Nendtvichnek: „Éjszakerikái Utazás” sajtó alatt lévő munkájából a Magyar Sajtó közleményei után idézzük e sorait: A tudomány és irodalom alapelvei adják az anyagot, eszközlik a lélek figyelmét és felemelkedését, melyek azt minden egyes szakmágy tanulmányaira legjobban előkészítik.

Ugyanide vonatkoznak, hogy erdélyi szavakra is hivatkozhatunk, az „Oeconomiai széttekintések” című cikkek szerzőjének e sorai: „Physikai és erkölcsi

*) Soha se kell számba venni. A legszenlebb ügynek is van mindig ellensége. A Muzeum egylet érdeke nem szorult védelemre, azt már az ország színeinek lelkesedése szentesítette, s hasonló intézet irányában bőkezű adakozása az Uralkodó Felségnek az ily intézetek üdves voltát tetleg igazolta. Ha ama muzeum-ellenség magyar találna lenni, gyönyörködhetné benne, mint sajátosság különben, ki egyes-egyedül a nemzetől külön vált. Sőt, ha ezer magyart az ő böles nézeteire téríthetne, akkor sem volna semmi közük azzal, ha a másik ezernek tetszik egy Muzeumot alapítani, ám ők alapítsanak valami üdvösebbet, annál jobb lesz. De bocsássa meg Isten nevéseges hűségüket, ha azt hiszik, hogy azon fényes névsor, melyet a Muzeum adakozók száma képez, tőlük vár capacitást egy Muzeum-egylet mivoltáról! — Ezen észrevételünk mellett megbocsát levelezőnk, ha ama személyiségre vonatkozó részleteket levélből kihagyjuk. Nevéseges, ha ő az aristocratiát, az írókat, lapunkat, s Vida ur lapját, az Oest. Z. gal s részint a P. Naplóval fenyegeti. Az Oest. Z. nem illetékes bírálónk, míg olyan hírkészszal írat magának Erdély ügyeiről, ki csak most cseppent hazánkba, s itt minden viszonyt ismeretlen ki magyar lapban a polgárt, kereskedő, német lapban az aristocratiát mocskolja; a P. N. pedig közlekedőről lát minket mint, az Oest. Z. t. a mi a M. Futár szerkesztőjét illeti, ő már is ezen Oest. Z. t. aristocratafálósétillendőleg desavouirozta Szerk.

tőke a végelemezésnél összehat, s míg amaból a munkaerő élelmi eszközöket terem, hogy visszatermelje a munkarőt; az erkölcsi tökéből, az anyanyelvöl, terem a nemzet tudományt s képességet, melynek vezérlete alatt sokszorosul az állam oeconomicai képessége emelni a materialis jólétet, mely viszont a szellemi erőket gyarapítja.”

Kinek értelem, jóakarát és nemes szív juta osztályrészül, nem kell annak a muzeum-ügyért értelmeznünk, megérthette gróf Mikó ő nmlgának közlekedő muzeum-egyleti gyűlés alkalmával mondott és e lapok 66. számában közlöttremek beszámójából, hogy mi a muzeum-egyletnek célja, iránya és megérthette, mily fontosságot tulajdonítanak a muzeum-ügyeknek a fejedelmek és királyok, meg e napokban Felséges Fejedelmünk, Királyunknak a magyarhoni nemzeti-muzeum alapítókéje nevelésére legkegyelmesebben adott 50,000 pft. alapítványából.

E tények és személyek ellen ki mer még — kérdezem — ezekután is kisebbitőleg szólni?!

R. L.

Sz. Udvarhely. Bizony csak okosság akármely indítványt akkor lépni föl, mikor már meg van rá érve a nép. Dicsekvés nélkül legyen mondva: éppen eszélyesen választottuk mink is a leánynevelde iránti főlshóllál-sunk idejét; mert a városgyűlés mindjárt meghatározta egy leánynevelde fölállítást, s az alaptér minélelőbbi elkészítésére bizottmányt is nevezett. A városgyűlés tehát megtette az első lépést. A városi tanács is meg a másodikat; mert néhány dologhoz értő ügybarátot főlshóllólt rögön az alaptér készítésébeni részvétre. És ezek közül mindenik szívszakadva várta a tanácskozás végetti összehívást. De (oh mily szomorító, mikor valamely üdvös indítvány, vagy kezdemény után mindjárt következik az a „de”!) martius óta több lépés nem tétetett; még a pünköszi ünnepeken sem szállotta meg az illető urat a Szentlélek annyira, hogy a tervkészítő bizottmányt összehívta volna. Ne vádoljuk hát a népet hidegséggel, buzgótlansággal; mert ime itt is egy bizonyoság annak: mikép sok üdvös szándék meghiúsultának oka nem a népben, hanem azokban van, kiket ez bizalommal állit a közjó előmozdításának élire. Szeretjük a dicsőséget, de a csupa indítványozással, szerepvállalással annak igen csekély részét érdemeljük ki: a közméltánylat koszorúját csak a kivitelbeni erély és kitartó küzdelem által vívhatni ki. De tén ennek hiányánál itt még több baj is van, mert bizony hét csodának egyike, ha nem azért halmozunk indítványt indítványra, hogy az új tárgyakkal addig foglalkoztassuk a közfigyelmet, míg egyikből sem válik egyéb — indítványból. Akarunk egyszerre csinálni szentimrei szókőkötát, mely m. e. 3000 pftba kerülne; erre megpendítjük a leánynevelde, melyre kell évenként legalább 1000 pft, ezt háttérbe szorítjuk a sétatér tervelésével; s hogy mindezekre annál inkább jussunk a kelő költség: emlegetni kezdjük, mikép jó volna a Küküllőre, az egymástól alig 1/3 mérföldnyi távolságu két hid közé, egy harmadikat is építeni, melyen át lehetne járni azon nevezetes fürdőhez, melynek gyógyerejét az orvosok kevés hián hasonlónak ítélik a Küküllő vízéhez. Ennyi egyszerre sok, elbirhatlan; s ennél fogva a nép is visszaretten tőlük. Vajjon nem célszerűbb lenne-e

vább a porcos örvény (inula squarrosa), a hegyi és sátoros aranka (chrysanthemum montanum et corymbosum) és a hírneves hegyi arnica (arnica montana), a csaknem hasonerejű zerge- és szívelevű tarkóré (doronium padalanches et cordifolium). Végre a lánacsás körlény (carlina nebrodensis) az eres imola (centaurea nervosa) a pompás gyomál (heracium speciosum) és a Sárosban oly szépen díszlő siberiai nyelvény (ligularia sibirica).

A csöngő családból a kárpáti, havasi és siberiai csöngő (campanula carpatica, alpina et sibirica) díszítik Borszék mészaköszteret.

A tekeredettek rendjéből (contortae) kiemelendők: a habos köris (fraxinus excelsior var.), mely Belső és Tölgyes közt jön elő, s gyönyörű fájáért nagyra becsülendő. A barátságos jelképező kis méling (vinca minor) és az újabb időkben az ebűh ellen annyira dicsért méregölő czinka (cynanchum vincetoxicum). Hasonlólag a keresztet tarts (gentiana cruciata), melynek viziszőnyeg elleni alkalmazója (Lális ur) az államtól jutalmat nyert, de hatálya még legkevesebb s bizonyult be. Végre a sárga és magyar tarts (gentiana lutea et pannonica) és a sárosban nyíló élől kornis (schvertia perennis). Figyelmet érdemel még ama körülmény is, hogy ez utóbbi helyen a lázban hennyalátni szokott vidra eleczke (menyanthes trifoliata) oly nagy mennyiségben tenyészik, mikint Erdély minden gyógyszer-tárait el lehetne innen látni a herba trifoli fibrini-vei.

Az ajkás és a lakos-családból (labiatae, personatae) csak a havasi hűnyaszt (stachys alpina) nagyvirú villahim (prunella grandiflora) elágazó szádort (orobanche ramosa) és a zsályakál emlitem. Cur moritur homo, cui crescit salvia in hortu? Contra virum mortis, non est medicamen in hortis. Továbbá hazánk legszebb növényét: a pálcza kajnárt (pedicularis sceptrum carolinum), mely tudtommal Erdélyben a borszék Sáros kivül sehol se jön elő. Itt virulnak még több emlény-fajok is. (myosotis spec.) melynek kedves kek virágát már a régebbi idők óta, majd minden nemzetenél, a barátságos visszaemlékezés jelképeül ajándékozták k'lesönösen egymásnak. Megjegyzésre méltó a medvebarlang szírhalmaza n tengő közönséges Lenű (Linaria vulgaris) minthogy itteni példányai csaknem mindegyikének csücsvirága elűt a kétajkú bokréttától és szabályossá válik (Linné Peloria-ja). Ez egész füvenyt gyakran alkalmazzák aranyér elleni írának. Küllemé hasonlítván a fűtejhez (euphorbia cyparissias),

ezzel könnyen felcserélhető, de a Lenű nem tejel. Innen: Esula lactescit, sine lac linaria crescit. A Sárosban terem a hanga-neműk ből (ericaea) a vörös, hamvas és foltos afonya (vaccinium vitis idaea), uliginosum oxycoccus és a szép körtike (pyrola) nemek 5 faj.

A csövszirmuak (tubiflorae) rendjéhez tartozó gyönyörű h mesuk (polemonium), melynek kek bimbószirmai balra, vörös porzó pedig jobbra kanyarodvák és a hasonzevi gyógyászaton oly nagy szerepet játszó szépnőnye (belladonna) is, itt-amott feltalálhatók.

A váltászirmuak (dialypetalae) mint a virágos növények utolsó osztálya közül még fölemlítendő: a nagy záporca (astrantia major), havasi tapsir (heracleum alpinum) és tatár búronye (conioselinum Fischeri) mindháman az enyőcsalád tagjai. A pozsgárú növényekhez tartozó reczés szaka (sedum dasyphyllum) a magas kötek (saxifraga latior) több fajokkal, melyek virággyagyk szegélyére kitűnően alkalmasak, rendszeren szírhadsékokban tengenek, honnan sziklarepesztő nevet kaptak. A nagyant mészalajt kedvelő — vonzó külmevel bíró — de vegyalkatrészökben oly gyanus boglárcsalád (ranunculaceae) fénylen van Borszéken képviselve; a havasi berling (atrargene alpina) éplevelű bőrcse (clemtas integrifolia) függős virnáz (thalictum aquilegifolium), havasi kőköröcsin (anemone alpina), az elmebajokban oly hatályos fekete hunyor (helleborus niger), a fűzéres akta (actaea spicata), havasi szírlontak (ranunculus alpestris), az ottani réteket elborító pompás torolya (trollius europaeus) s végre a czámoly (aquileg) és sisakvirág (aconitum) hat fajaiban, mely utóbbikból a méhek mérgező gyűjteneik, melytől már emberek is elhaltak. A mákvirág-akhoz (rhoeadae) tartozik: a sárgálló és fehér likasir (corydalis ochroleuca, capnoides), havasi mák (papaver alpinum), az ibolya szegecs (erysimum cheiranthuss és szárnyas ikrapikk (arabis Halleri). Nemkülönb az oldaliakhoz (parietales) a szikla szuhar (cistus oclaudicus), havasi és háromszínű viola (viola alpina et tricolor), a gyönyörű mocsári hófém (parnassia palustris) és hajdan titokteljes varázserejéről oly hírneves harmatfű (drosera), mely a Sáros mohái között csejtje díszlik. E csinos növényke gyűjtése alkalmával elevenen juta eszembe amerikai fűvészeti vándorlásaim alatt, Carolina s Virginianban gyűjtött s a mi harmatfűünkkel közel rokonos légyfogó izga (dionaea muscipula),

mely például egy kis rovarnak legcsekélyebb ingerlésétől is gyöklevelei karélya összezsugorja, s az oda szorult kis legye vagy bogárkát mindaddig tartja fogva, míg az többé nem mozog azaz: kimúlt. A szegfűvirágok rendjéből (caryophyllinae), előljönnek ugyan több enyő (silene), derczelő (gypsophyla), csit-re (moehringia) és szegfűfajok — különösen a fürdővendégekől éjjeli kellemes illatjért gyűjtetni szokott gyönyörű sallangos szegfű (dianthus superbus) de hiányzik Erdély havasi virányának földise, a havi mécsvirág (lychnis nivalis) A szőlőpos és szőlővirágok (columiferae, calyciflorae) rendje közötti családokból elősorolandók: a dinnye hibik (hibiscus trionum), csinos linka (hypericum pulchrum), a fehér és fekete juhár (acer pseudoplatanus et tataricum). A mellbetegségekben hathatós keserű csészésárny (polygala amara) és a mogorós hálgyoga (staphylea pinnata), melynek kemény magvait olvasókra alkalmazzák. Továbbá szédítő boggyóiról ismeretes fekete mámoroka (empetrum nigrum) és a különös alkotású nagy aranyárga fájvirág (impatiens nolitangere), melynek magvait augusztusban, midőn beözöje érett, mindenfelűn a közikebe lépő vendég arczára pattognak. Végül a hüvelyesek és rózsavirágok (leguminosae, rosiflorae) rendjéből is találunk egy-két érdekes példányt, melynek a többiek mellőzésével: pogány őseink hírhedt sebgyógyító füve, a nyul szapuka (anthyllis vulneraria), a havasi és az óriásbojtu magyar here (trifolium alpinum, pannonicum), a hegyi ciklász (geum montanum), a fénylő pimpó (potentilla splendens) és a pikkelyes cserebűly (hoplia squamosa) mely rovar lanyája, a legyező bájnőce (spiraea umaria), a nagy Sárosról kezdve egész Tölgyesig a folyam mentén nagy mérvben díszlik. Végre a minden idők és népek lángelemű költő által annyiszor megdicsőített rózsa-faj is személyesítve van Borszéken a szende havasi rózsa-faj (rosa alpina) Felejtethen tanítóm, a nagy Endlicher, kérdezte volt: „Rosas quis nescit? formae decore et odoris sva vitate, inter pulcherrimos orbis terrarum flores venustatis principatum suo generi vindicantes.”

(Folyt. követk.)

előbb egyiket, a legszükségesebbet létesíteni, s csak aztán kezdeni másokhoz? Így rendre mindenik létesülhetne. De előbb alvilágra kell költözniök nektek, ti gonosz szellemek: önzés, dicsvágy, egyenlenség!!!

Bezzeg meglátszik, hogy ezek a fiatalok még romlaltan lelkebe nem férközhettek be! Mily hévvel tud ez ennélfogva fölkarolni minden szent ügyet! Körünkbeli erre most csak egy pár szép példát hozunk fel

Első ez: a helybeli ref. tanodában egyik jeles szaktanítónk, a ki azon kívül, hogy fáradhatlan szorgalommal tanítja szakunáját, még a megyei fiúiskola kezdő növendékeinek is fizetés nélkül naponként egy órát szentel; ki a népnevelés előmozdítását annyira szívén hordja, hogy szünidőközön az egyházvidék falvaira kirándulásokat tesz, s ott az iskolákat meglátogatván, az iskolamestereknek czélszerű utasításokat ad, őket a jobb tankönyvekkel megismerteti s többnyire egy-egy példánnyal meg is ajánlkozik; ki tavaly a tanoda olvasdájának 27 darab igen megirított becses könyvet saját költségén megszerezett: most 50 pengő forintból két jutalomdíjt tűzött ki a tanodában két oly ifjúnak adandót, kik közül egyik a hellén, másik a római literatúrában legtöbb jártosságot bizonyítand. És ezt tette egy oly ifjú, kinek még biztos állomása nincs, s kinek jelenleg évi egész jövedelme alig haladja meg a 300 pftot. Midőn az említett jutalomdíjt, az iránti nyilatkozványával együtt, a tanodagazgató tanár kezébe letette, ez az ő helyzetét ismerve, ilyen forma kérdést intézett hozzá: vajjon nem okoz-e ön magának szükség-et az áldozatával? Mire röviden így felelt: azt én ki-kopoztam. Tán nem sértjük meg ezen — a mily jeles, éppen oly igénytelen — ifjú barátunknak szerénységét, ha méltánylatunk kifejezésül kimondjuk, hogy neve Szakács Mózes.

(Vége következik.)

Mezőségről. Május hó 28-án Mocson országos vásár volt. Marhat sokat hajtottak eladni, árát megkérék, de kevés levén, marha is kevés kelt el. A legjobb ökrök párja 220 p. ft. llyen csak egy pár volt. Gyapjuszedő több volt mint máskor, s a közönséges gyapju párját fizették 1 ft. 44 kr. p.

Mocs az a Mezőség egy részének központja, több mint egy éve, hogy hetivásár-tarthatási szabadságot nyert a község, de a hetivásár sehogys sem akart sikerülni. A környék gabnatermesztő, gabnát sem élmele, sem palinkafőzésre nincs, ki vásároljon: így a hetivásár tárgyai csak a tojás és csirke. Mocson van a járás-hivatal, egy a járási községek által épített kórházépület, csendőrség, s levél-posta-állomás, honnan a mezősegi hírlap-olvasók szedik ki lapjaikat. E helységben a kincstár az általa megvásárolt telekre árlejtés útján a pénzügyöröknek laktanyát épített, egy priváttelek birtokosa pedig a csendörök számára 10 évre kibérelve, laktanyául szolgáló épületet épít. A pénzügyörök laktanyájának felépítését is az utóbbi építkezés vállalta magára. Ezelőtt két évvel senki sem hitte volna, hogy Mocson ilyenét vállalkozó akadjon, mert akkor a járás-hivatal számára szükséges épületet egy izraelita fércezelé össze. S még ki hinné, hogy Mocson urbéri s állam-kölcson papirokat is vásárolnak — még pedig a birtokost boldogítva, mert a bécsi árnál rendszeren 7—8% olcsóbban — mondja-hogy a bécsi út többbe kerülne. *) A csendörök laktanyájául szolgáló privát épületet a kincstár a 10 évi házibérből előlegez 800 pftot s a hat első évre fizet évenként 100 pftot, a többi négyre 160 pftot, a 10 év kitelével új egyezkedés áll be. A két épületre vállalkozó nyereségesebbé kívánván tenni vállalatát, Mocstól kétfelé nyarantott követ, abban a hiszemben, hogy így a járásbeli helységekkel követ könnyebben meghordathatja, s e végre fel is szólítja a községi előljárókat, hogy husvét másod napján hordjanak számára követ ingyen kalakába; találkoztott községi előljáróság, ki az innepre nem tekintve, köhordásra hajtja a lakosokat husvét másod napján reggel s vasárnap reggelenként, hogy a templomozókat is botránkoztatassák. Mentis, nem is az erőltetés. Vállalkozó látva, hogy így nem boldogul, a községi előljáróság által szorítva a népet, hogy a cs. k. épületekre követnek köb ötlet 2 pft. szabott áron hordja meg. Ennyit egy jóra való igavonó erejű gazda helységében naponként megkereshet, hogy pedig vállalkozótól 2 ftot kapjon, öt napon át kell követ hordania. **)

Ha a községi rendszer be lesz hozva, ilyenét dolgok tán nem fognak történni.

E tavaszon a mezőségen is árvíz volt, a hosszas tavaszi esőzések miatt a kukoriczavetés megkésett, s nem is vettett annyi, mint máskor.

*) Volenti non fit injuria.

Szerk.

**) Hogy beküldő ur további észrevételeire veresónunkat használtuk oka az, mert mink pártoljuk azt, hogy ott, hol közérdekű vállalatokról van szó, a nép munkás osztálya, illő díjért, s üres idejében kényszerítessék is a munkára. A mi népünk nagy része szerfelett indolens és bizony lekötözött volt a kormány pár év előtt, midőn a nép cynismusa és tungsága miatt, a nagyobb birtokok mind pusztán maradtak volna, ha rendes napi díjért kényszerítet el árás a nép irányában nem használtatik. Számot kell vetnünk az időkkel, emberekkel.

Szerk

* A felebaráti kötelességteljesítésnek egy szép tényéről értesíthetjük olvasóinkat, s midőn ezt tehetni alkalom nyílik, őszinte örömet érzünk azon siker fölött, mely annak ohajtott érvényét kölcsönözt. Mult kedden (f. hó 9-dikén) a leégett, s most nagy inségben szenvedő besztzerceiek javára a helybeli városi tanácsban egy zenésztársulat rendezte két szakszabvány, mely szép számú közönség előtt folyt le. A nagy csapás nyomozási értekezlet némi enyhítésére szánt összeg talán csekélynek tetszik, azon roppant kárhoz képest, melyet szerencsétlen száz polgártársaink szenvedtek, de midőn azt meleg részvétünk jeléül az illető hatóság átszolgáltatta, megvagyunk győződve, mint egy magyar város felebaráti értekezletének követésreméltó nyilatkozatát keltő méltánnyal fogják elvinni a besztzerceiek. — A zenésztársulat igen csinosan volt rendezve, s a jól választott darabok egytől egyig oly jól exequáltak, hogy a hallgatóság igaz művészi élvezetben részesült. A conservatorium tagjai, erős zenekart képezve, Ruzicska ur karmesteri vezetéke alatt, Verdi „Nabucodonosor”-jából a nyitányt és Romberg versenytáncját sok precisióval játszá. Sok érdeket kölcsönözött ez estnek városunk műkedvelő hölgyei egyikének mindkét szakaszban éneke, kinek gyönyörű sopran-hangja zongora és hegedű kíséret mellett a legkellemesebben hatott a hallgatókra, kik azt tapsokkal köszönik meg. Sch. k. a zongorajátéka, kivált a „plui de perles” című szabatos előadott darab szintén általános tetszésben részesült. — Bidó A. malia k. a, a fiatal hegedűművész, ki a rendezők kérelmére még ez este körünkben maradni és közreműködni szives volt három darabot játszott: Artot dalmüthemat Boillot „Musette”-jét és a zongora és hegedűre alkalmazott, ismeretes, nagy kettős zeneművet Erkel és Vieuxtemps-tól, Gegenbauer ur jeles zongorakísérete mellett mely utóbbi, s kivételében oly nehéz, de művészi és kellemesen előadott darab, rendkívüli tetszésben részesült. A nagy reményű, s bizonyára fényes jövőjű fiatal művész, a darab magyaros zenei szellemét, mint a lelkes kivétel bizonyítja, a leghelyesebben fogta fel.

* Vidékünkön, mint mondják, a szarvasmarhák közt veszőlyes járvány előjelei mutatkoznak, mi gazdáinkat nagy aggodalommal tölti el, s ha gyakorlottabb áhozértők is constatiroznak a tény, valóban nem kis csapás is lenne a földmivelő népre nézve, mely a sanyoru tél-következtében őszi vetéseit elvesztvén, már magában az által is eléggé meg van látogatva az egek által.

* A dunai fejedelemségek és oláhok érdekében közelebbről egy munka jelent meg Párizsban: „Album moldo-valaque, ou Guide politique et pittoresque à travers les principautés du Danube, par M. Elias Regnaud.” — mely újból is azon meggyőződésre juttat minket, közelebbről érdekelte olvasókat, hogy keleti Európa tartományainak történetét és geographiáját a francziák még tan kevésbé ismerik, mint magok az angolok is, kiket e tekintetben eddigelő közönytől vádoltak. Hogy ne szólnunk magunkról, csak a keleti háborúra hivatkozunk. Két évi véres harc és százezrek elcsöve volt szükséges ahhoz, hogy az angolok és francziák egy kis történeti, s egy kis földrajzi ismeretet szerezzenek. Persze, most valamivel többet tudnak Konstantinápolyról és Krimjáról; de a járatlanságnak vajmi vastag ködfátyolán át tekintenek a dunai fejedelemségekre! Pedig a historia tanulmányozása nem fényűzés, s most jól fogna valamit tudni a két fejedelemségről is, melynek kérdése ép oly fontos, mint a török kérdés, azaz: talán egy is azaz. — Regnaud ur elég érdekes olvasmányt nyújt, de szintén ködfátyolok lebegnek néhol szeméi előtt, a melyeket ki tudja mily váratlan események után fölébresztett buvártai szenvedély fog szétlőzni. — Nem a mi szavaink a következők: Az orosz politikának Törökországban legfőbb két emeltyje a panslavismus és philhellenismus. Oroszország eszevesztett kitarással és oly ügyesen tör cselja felé, hogy van mit tanulni tőle. Midőn éjszaka karddal és ágyúval támadott, nyugat karddal és ágyúval felelt; mitűn itt a béke megkötött, Oroszország a szláv és görög nemzetiségek terén folytatja harczát. De e szláv és hellén népfaj közt, keletnek nyugattal való össztalálkozási pontján, van egy latin eredetű nép, melynek nyelve a rómaiakéhoz annyira hasonlít, mint az olasz a spanyolhoz, s mely magát románoknak nevezi, és a régi Róma jelvényét használja; S. P. Q. R. (senatus populusque romanus). — A román nép a fejedelemségek határain túlterjeszkedik, s a Tisza, Dnister és Duna közti egész (!!!) tért az lakja, a moldovai oláhok, a kik autonómiaikat megőrizték, a „rumun” (rumán) nevet megtartották, és országukat „czara rumanesca” (terra romana)-nak nevezik. — A körülbelül 10 milliónyi nép geographiailag így oszlik fel:

Románok Oláhországban . . .	2,500,000.
„ Moldovában . . .	1,500,000
„ Erdélyben . . .	1,486,000.
„ a temesi Banátban . . .	1,083,000.
„ Bukovinában . . .	300,000.
„ Bessarabiában . . .	896,000.
„ Bulgáriában, Szerbia, Poldolia, Magyarorszá és Macedoniában ötven-hatvanezeres csoportokban, s fenntartva nemzetiségüket . . .	2,000,000.

Összesen: 9,767,000.

Ezen felszámítás, és a románok története után a franczia munka szejező még azt is be akarja bizonyítani, hogy éppen nyugati Európa érdekében lenne: Moldovát és Oláhországot egy fejedelemséggé egyesíteni, s így egy középpontot képezni, melyhez lassanként a többi román népességek is csatlakoznának. — Hát aztán ehez mit mond Austria?

* Pesten egy irodalmi vállalat „Budapesti szemle” cím alatt, Csengery Antal által szerkesztve, f. évi sept. hónapban indul meg (a mint a program szöve)

Czélja e vállalatnak: figyelemmel kísérni a tudományok és szépművészetek jelen állását hazánkban és hazánkban kívül.

A tudományok oly gyorsan fejlődnek minden irányban, hogy a művelt közönségnek a világirodalomban évenként megjelenő becsesebb munkákat megszerezni is lehetetlené vált. A tudományok fejlődésének eredményeivel ez okból mássutt is hasonló szemlék ismertetik meg a művelt közönséget, úgynevezett „essay”-ekben, melyek a rövid hírlapi cikkek és a könyvírás közt foglalnak mintegy helyet; s míg a hazai vizsgálatások eredményeit kellemesen alakban vezetik a közönség elé: a jelesebb külföldi munkák tartalmát, kritikai felfogással adván, a termékenyítő eszméket tömegestől öltetik által az irodalomban.

S míg ekkép közvetítő állást foglal el a Budapesti szemle a tudomány és a művelt közönség, a külföldi és a hazai irodalom közt: szakembereinknek is módot nyújt, hogy izléssel törekedjenek párosítani a tudományt, s a tudós nyomozás és anyaggyűjtés egy nyomon haladjan a feloldozással.

A világirodalmat a tudomány majd minden ágában rövid, de tartalmas bibliographiai ösmertetéssel kísérvén, utmutatásul szolgál ugyan e vállalat a szaktudósnak is: főleg mindazáltal a művelt közönséget tartja szem előtt.

A tudományos mozgalmakon kívül azonban a világ politikai eseményeit is folytonos figyelemmel kíséri ezen szemle. E részben a journalisticánál magasabb, mondhatni történetírói állást foglal el, földértvén a kérdéseket a történet és nemzetközi jog szempontjából, s min érdekeinket is latba vetvén az események hordereje megítélésében.

Az igaz és jó terjesztése mellett az izlés nemesítését is feladataul tekinti e vállalat. Midőn ez okból szépirodalmi rovata regényeket és nagyobb beszédeket hoz első rendű hazai és külföldi íróktól; s kivételesen epicus költeményeket is közöl: fölmutatja egyszersmind a szépirodalom jelen állását hazánkban és a külföldön. Míg azonban a külföldi szépirodalomnak csak nevezetesebb termékeiről szól: a hazainak mozgalmait folytonos figyelemmel kísérendi.

S mi legnagyobb szükségévé vált irodalmunknak: kritikai irányú szemlést is igér. A vállalathoz szinte minden író csatlakozik, kik közül elég legyen B. Eötvös, Kemény Zs. Ballagi, Brassai, Danielik, Erdélyi, Gönczi, Greguss, Gyulai, Korizmic, Toldy, Szalai, Szontaghi sat. urakat említenünk.

A vállalat terjedelmé a közönség részvételéhez képest növekszik: 80 nagy 8-adrét innél azonban az első évben kevesebbet nem ad.

Az egész mű, 10 nagy füzetben s az első füzet folyó évi szeptemberben fog megjelenni.

Előfizetési ár a 10 füzetre 10 pengő forint.

Az előfizetési öszlet augusztus közepéig a Budapesti szemle kiadói irodájába (Pest, széputca, 3-dik sz. a.) vagy Pfeifer Ferdinand könyvkereskedésébe beküldendő.

* Székely József, a „Magyar Sajtó” politikai napiszemléjének írója, ki e nevezett lapban öt hónapon át épp anynyi avatottsággal mint vonszó, itt ott költői kedélyességgel tájékoztatta olvasóit a világeseményekben, folyó hó 5-ki szemléjének végén, egy tán színtyolnyom térii viszontlátalkozás reményében, búcsút vesz a M. Sajtó közönségétől, melynek erdélyi töredéke — tapasztalás után álltunk — sok gyönyörrel és oklással olvasta (sz.) jegy alatt naponként megjelent cikkeit. A magyar szemléi közérdeknek nevében lelkünkől ohajtuk, hogy népszerű tolla ne sokáig pihenjen.

* Tomori A. ur Züllich szobrászunknál „Bánkban” szerzőjének, a nemzeti dráma-irodalomra nézve korán elhunyt Katona Józsefnek életnagyságu ércszobrát rendelte meg oly czélból, hogy azt majd a pesti nemzeti színháznak ajándékozza, melynek csarnoka ez által szép dísz nyerend.

* A Szolnokról Debreczen és Nagyvárad felé vezető vaspályán a munkálatok gyorsan haladnak előre, s egy részét már hónapok óta járják, t. i. egész Karczagig, mintegy 19 mfnyi hosszúságban. De ez utazás nem a legkényelmesebb; osztály-különbség még nincs, s így kényelemről még szó s nincs, muthogy a vonal még munkálatban van. Mind e mellett közelebbről a vonal vagonaiban egy fényes társaság utazott. Május 24-ken Schwarzenberg K. herczeg kíséretével, aztán gr. Andrássy Gy. a tiszai vasutársaság elnöke, Schimke igazgató társaságában; másnap pedig Liechtenstein Felix herczeg és Simbschen altgy. Szolnokról egész Karczagig utaztak e pályán, melyet így váratlan és eredeti módon megnyitottak. Még nagyobb kitüntetésben részesült e pálya az által, hogy Grünne altgy. ő. excia és Schimke igazgató által ő felségeik annak járhatóságáról tudomást szerezve, azonnal elhatározták, hogy Karczagtól a Tisza balpartjáig Szolnok mellett a tiszai vonalon fognak utazni. E végelt az előkészületek meg is tétettek.

* Romából irják f. hó 2-ről, hogy az nap este 10 órakor, mintegy harmadfél másodpercig tartó, egyes lökésekben nyilatkozó földrengés volt érezhető; de nem okozott kárt.

* A m. cs. k. belügyminiszterium f. é. május 9-ki 4407 sz. a. kibocsátánya által az eddig fennállt cs. k. országos földterhermentesítési bizottmányokat feloszlatta, s elhatározta, hogy földterhermentesítési ügyeket a már behelyezett cs. k. földterhermentesítési pénzalapigazgatóságokhoz tétessenek át.

K Ü L F Ö L D.

Anglia. Koszta nagyherczeg az angol királynő meghívása folytán Osborneba átmenvén, e várost eddig már is elhagyta valószínűleg. Nem leheté őt semmiképpen rávenni a hosszabb ott maradásra, s mentésgül csupán megtett utazási intézkedéseit hozta fel, amibár kitetszett egész magaviseléstől, mikép e csupán Victoria királynőt s nem Angolországot illető látogatás egy kis demonstratio akart lenni. Ez volt oka, hogy tengerész léte sem kívánta Portsmouthot meglátogatni, a melynek kikötői ágyutelepeit fegyverzetlen szemmel is láthatja Osborneból, hogy egyetlen egy járművet sem vitt el magával az orosz hajóról, hogy az üdvözlésére Spitheadnál fölállított flotillát szépen kikerüli sat. ő czári fensége e tengerészi udvariság elől is kitér, hogy az semmi figyelemmel ne legyen adós az angolok iránt. Vajjon mindezzel az országban és sajton akar-e dacolni, melyek mindketten hívek maradnak saját elveikhez a párisi béke szentesítéseig, vagy csupán a kormányt vagy Palmerstont illeti az éjszaki dördur, valóban nehéz volna azt megmondani.

Franciaország. Párisban máj. 29-kén a lapoknak tiltva lön említett tenni egy oly látogatásról, melyet a császár s a bajor király a tüzérségi muzeumban tettek, mely tilalom azon hirre adott al almat, hogy a császár életellen merény kísértetett meg. Némelyek szerint a valódi ügyállás abban áll, mikép a császár a bajor király előtt új löfegyverekkel kísérléteket tétetett, mely kiüntetésben Konstantin nagyherczeg nem részesült.

Mások szerint valóban történt volna merénylet. Elég az, hogy nem sikerült.

Páris, máj. 31. A „Moniteur” jelenti: A kormány a választásokra jelöltek fog kitűzni; más jelöltek szabadságot nyernek föllépni, ha az alkotmány nem lesz fenyegetve. Roppan többséget remélnék a császár számára.

Kern tudor jelentése szerint Poroszország következő nyilatkozatot iktatott a párisi értekezlet jegyzőkönyvébe: 1) A király, ki az 1 milliónak tényleges befizetésére semmi becset sem helyez, lemond ezen összegről; 2) a neuchatelii fejedelem és valenczini gróf címét a király jövőben is megtartja; 3) az egyházi javak s kegyes alapítványokat illetőleg a király kielégítőbb biztosítékokat kívánt volna ugyan, ezért azonban nem kívánja a szerződéstől jóváhagyását megtagadni. Kern tudor ellenben kinyilatkoztatta: 1) A szövetségtanács bécegyezését adta az egy millió frank fizetését megállapító szerződéshez, abban azonban, hogy Poroszország ezen összegről lemond, semmi okot sem láthat arra, minél fogva ezen bécegyezését visszavegye; 2) a cím használatát illetőleg, Sváicz kénytelen minden oly igény ellen, mely abból bármely időben emeltethetnék, teljes forma szerint óvást tenni. Semmi kétség, hogy a követségtanács meg fogja a szerződést erősíteni, s ezzel egyszersmind a kérdés át lesz adva a történetnek.

Amerika. A nagy söténgermelléki mormonok — e félkeresztény, félmahomedán felekezet — az Egyesült-államok kormánya közti viszály, melyre Drummond bírónak az amerikai államügyészhez intézett kórirata teljes fényt vet, a „Times” nézete szerint valahára meg fogna oldani azon kérdést: meddig lehet még a jelen műveltség kebelében ily felekezettel eltűnni. Drummond, kit a washingtoni kormány az utahi főtörvényszék elnökeül nevezett ki, oly helyzetben látja magát, hogy kötelességeit nem teljesítheti, a miértis beadta lemondását. Miként Drummond, érintett kóriratában kijelenti, Utahban független eskütszék merőben lehetlen. A vallás kormányzó, „isten sugallatainak” fogva, föltétlen hatalmat gyakorol minden hívők felett, s rákényszeríti az eskütteket saját tetszése szerint kárhoztató vagy fölmentő ítéletet hozni. A mormonok bujlogatására az indiánok meggyilkolták Cannison kapitányt; az előbbi főbíró Brigham Young megmérgeztette. Ily társulat nem érdemi meg a vallásfelekezeti nevezet; nem veszi igénybe a lelkiismeret szabadságát, hanem féktelen függelenséget minden polgári törvénytől. Európára nézve üdvös eredményeket vonna maga után Utahnak megfékezése. Angliából (valamint északi Európa több államaiból) koronként egész karaván tudatlan, hiszékeny ember utozik Utahba, s ha egyszer be vannak csalva a kelepeczébe, nem sokat használnak nekik, hogy az ország társalmi viszonyainak látására szeméik felnyitnak. A kormányzó kényuralma elzárja örökre előlük a visszatérő utat. Ha nem lehet a mormonok tévhitét kiirtani, meg kell s hihetőleg meg is fogják törni legalább legiszonyatosb jellemvonásukat — a terrorizmust.

Ápril 18. kelt new-yorki tudósítások szerint, a washingtoni és új-granadai kormány közötti viszony fenyegető alakot kezd ölteni. Miután az utóbbi kormány

az Egyesült-államok ultimátumát (a panamai földszoroson a mult évben amerikai utazók ellen elkövetett erőszakosságokat illetőleg) visszautasította, az Egyesült-államok követe Bogotát odahagyta. Ily körülmények közt attól tartanak a granadai lapok, nem is ok nélkül, hogy a washingtoni kormány ellenséges lépésekre törekend el magát s az északamerikai sajtó arra is izgat. Anglia, ugymond, e gyalázatoságot sohasem tűrte volna ily soká, s Amerika sem tette volna ezt, ha az ellenfél nem volna oly rendkívül gyenge. Az amerikai hajóhad parancsnokai Panama körül, mint látszik, már is oda volnának utasítva, hogy induljanak Új-Granada ellen s a Washingtonban székelő angol és francia követek eziránt értesítették volna.

A chinai, mint szintén az afrikai rabszolgakereskedés a legnagyobb virágzásban volt. Mart. 30-tól ápril. 8-ig 1822 chinai culi volt kiszállítva; 352 közölök az utazás alatt elpusztult. Átalában 1855 ápriltól fogva mostanig 10,534 ilyen szerencsétlen szállítottatott Ázsiából s 1789 halt el az utazás alatt.

Törökország. Montenegró fejedelme nem rég egy Cetinjiében tartott népgyűlésen, egy magas állványról népének számot adott az ő ulyssei vándorlásáról és reményeiről. Beszéde hosszan tartott, de a hosszú beszédnek rövid tartalma csak az, hogy miután a muszka megvonta tőle az eddig nyújtott sepélypénzt, ő először is a francziához, azután több más keresztény hatalomhoz, s végre a fényes kapuhoz fordult oltalomért és segélyért, mely utóbbit többet ígért, mint bármely más hatalom, s miután a többet ígérő mindig a vásár, az ő véleménye az, hogy jó volna biztosokat küldeni Konstantinápolyba, kik a szultánnal alkudoznak, s az ország állását szerződés által szabályozzák. Erre valódi drámai jelenet következett. A fejedelem föl hívá népét, hogy adja beléegyezését. Nem mocczant senki, csend uralkodott az egész gyülekezésben. A fejedelem ismételt kérdését, s erre tompa zugás felelt, melyből mitsem lehetett érteni, vagyis inkább mindent, s ennek megértése után a fejedelem feloszlata a gyűlést, mondván: hogy maga fogja tehát azt megtenni, mit az ország érdekei megkívánnak.

Olaszország. A piemonti senatus előtt jelenleg az uzsoratorvényt eltörölő javaslat van szőnyegen. A senatus bizottmánya több módosítványt ajánl ezen a követkamara által már elfogadott javaslatban, melyeket a miniszterium nevében Cavour gróf ellenez. A követkamara által elfogadott javaslat szerint korlátlan szabadsággal bír a hitelező tőkéjének kamatát meghatározni. A javaslat sorsa a senatusban még bizonytalan.

A pápának az egyházi állam tartományaiiban tett körutja már is azt következtette, hogy az ostromállapot a Romagnában, Ancona tartományban s Pesaro tartomány egy részében meg lön szűntetve. Az „A. A. Z.” szerint Turinban rebesgetik, hogy „papa ő szentsége csak a francziák elvonulása után fogna ismét visszatérni Romába; ki akarván magát vonni azoknak befolyása alól.”

Azon három baleset közül, mely pápa ő szentségét utjában érte, a legjelentékenyebb imez: midőn Spoleto városához közelgetett, egy sereg fiatal ember sietett eléje, kik a postalovakat kifogták s ő szentsége kocsiját magok akarák a városba behuzni. De a szent atya ezt

nem engedé meg. Időközben Spoleto városa egy hatfogatu diszkocsit küldött, melyben a pápa ünnepélyes bevonulását fogta tartani. E kocsi egyike volt azon drága de ó-divatu olasz községi butorzatoknak, melyeket csak a legtrikább ünnepélyekre használnak, s létrához hasonló három osztályu fölmenettel volt ellátva. Midőn ő szentsége be akart szállni, s már a legfelsőb lépcsőn állt, leszádta a lépcső. A szent atya leesett volna a földre s mindenesetre megsérülhetett volna már az esés magasságánál fogva is; de még jókor megragadt mindkét kezével egy erős szíjat; melyben fönnakadt, míg az egész hágeső lero-gyott. A körüllevők a pápát minden sérülés nélkül leemelék.

U J P O S T A.

A belga lapok nagy részletességgel sorolgtják elő a clericalis párt ellen történt demonstrációkat a miknek közlésével miert fárasztanak az ilyenek képzelni tudó olvasók figyelmét. A zárdak és szerzetesek elleni orditozások már elcsaláptak. Az angol sajtó magasztalja Leopold király tapintatát, az egy Advertiser kivételével, mely azt hiszi, hogy e szabadelvűnek híresztelt uralkodó szíve legtitkosb mélyében még is csak a reactionarius pártot kedveli, s nem tudja feledni, mi ravaszul hajlott meg a király a 48-ki zivatar előtt, hogy két évvel utóbb hátráló kabinetet alkothasson. Az angol lap szerint a jelen törvényhozó testületet elnapolás helyett végképen fel kell oszlalni.

— A „Daily News” rendkívüli horderőt tulajdonít, a brüsseli demonstrációknak, s azt hiszik intőpéldául szolgál azoknak, kik a szabadelvűbb nézet közönségeit mindjárt atheismussal, s több efféle ismussal vádolják.

— Az „A. A. Z.” a napokban arról értesítették, hogy a franczia császár élete ellen merénylet történt. A következő számban sajnálatát fejezte ki a nevezett lap, hogy szerkesztői kétélyét feledte kifejezni. Most június 1-ről azt írják az érdeklőt lapnak: „A császár élete elleni, többé kétségbe nem vonható merénylet, a legvalószínűbb adatok szerint egy kandi észrevételre reducáltatik, melyet a muzeumban egy tűzer intézett a császárhoz, s mi a katonának a császár személye körüli figyelemsértő tolongásra adott alkalmat.

— Ápril 22-ről a cserkesz földről érkezett hír szerint, a Kuban mellett összpontosított telemes orosz haderő aggodalomba ejtő a cserkeszeket. Sipsohari (Circassia) máj. 10-ki tudósítás szerint Naib Emirt, ki Sefer pasát nem akartagymolítani, kiűzték a cserkesz földről. — A Csecsenczek elleni orosz hadjáratot Bariatinszky herceg vezérli, s a tilisi franczia consul, Finot báró van kíséretében mindenütt.

— A Stambulban levő angol, osztrák és török követek közt még mindig a legnagyobb egyetértés uralkodik a fejedelemségek uniojának ellenzésére.

Bécsi bűrén. Junius 8-dikán. Magyar urbéri pap. 80¹/₂ Nemzeti kölesön 84¹/₈ Arany pénz 7¹/₄, Ezüst 4¹/₂.

Tulajdonos és felelős szerkesztő: BERDE ÁRON.

H I R D E T É S E K.

HIVATALOS.

(192)

(4-6)

(Bélyegmentes.)

Jég- és tűzkármentési fölhívás.

A mezei termények jégkár elleni biztosításának korszaka bekövetkezvén, a t. közönség figyelmessé tétetik a jégkárak által évenként eléldéztető pusztításokra, s egyszersmind a cs. k. megerősített nyert erdélyi kölesönös jég- és tűzkármentő társulat által tisztelettel fölhívatik ezen társulatba lépni. Társulatunk tagjai egymásnak — kölesönösseg alapján — mindjég- mind tűzkár ellen teljes 100 pctnyi kárterítést biztosítanak, s kitűzött czélok az év végén fölmerülő biztosítási díj-összlet föleslegének „osztalékképeni” visszanyerése, hogy biztosítás arányában minden tagja a társulatnak csakis annyival járult legyen a közös pénztárhoz, mennyit a valódi kár földezesére a társulat tiszta kívánalmi igénylenek. — A kárterítés az alapszabályok értelmében a kár mivoltának szabályszerű megállapítása után 50 pct erejéig rögtön térítetik meg, mi azonban ellenteműl, a kárt már az első fizetéskor „teljes 100 pcttel” fordítatik meg. A társulatba lépés pedig megtörténhetik e társulatnak a két magyar-házában s az összes birodalom mindenik tartományában létező ügyvivősegei által, holott a szükségelt nyomtatványink díjtalanul kaphatók, valamint a kívántató utasítások is egész készséggel kiszolgáltatnak. — Kolozsvárt, május 20-án 1857.

A cs. kir. megerősített nyert erdélyi kölesönös jég- és tűzkármentő társulat igazgatósága.

196

Szám 1748. 1857. Cív.

(2-3)

Hírrététel

urbéri kárpótlási tőkék utalványozása iránt.

A szászvárosi cs. kir. megyei törvényszék közlése teszi, hogy az erdélyi országos földterhermentesítési bizottság 1857-diki máj. 12-ről 5021 sz. a. kelt jogérvényes határozata által Losádi idős Fekete Samu-el részére Losádon levő 15 hold 1320 ölet ültő 3 telek utáni megszünt urbéri szolgálmanyai kárpótlásul 369 ft. 15 kr. tőke 1857. júl. 4-járó kamattal és 132 pft. 19¹/₄ kr. maradék-kamat van előlegesen liquidálva és utalványozva.

Ennélfogva felszólítás tétetik:

1) Hogy mindazok, a kik a birod. törv. lap 100 dik számában 1853 máj. 29-diki császari patens értelmében 1854 diki augusztus végén eltelte egy évi határidő alatt kárpótlott javaik iránti igényüket és jogilletőségüket törvényes formában érvényesítették, ezt bizonyítsák be.

2) Hogy mindazok, a kiknek az érintett patens engedménye szerint a visszaváltási jog érvényesítésére még egy hosszabb határidő hagyatott fenn, ezen jogigény iránt okadatolt bejelentést tegyenek, vagy a kereset függőben-létét mutassák ki.

3) Hogy azok, a kik valamely más jog-cím alatt igényt formálnak a kárpótlási tőkéhez, vagy kamataijhoz, ez iránti jogukat érvényesítsék.

4) Hogy azon hitelezők, a kik követeléseiknek az 1856-ki márcz. 1-sője előtt esz-

közölt betáblázás nyomán, elsősegi jogot követelnek a kárpótlott birtokra, s a kárpótlási tőkéből leendő fizetésre akarnak igényt tartani, erről tegyenek jelentést, különben mind ezen egyének a kárpótlási tőkék utalványozása iránti tárgyalásoknál ki vannak zárva, s az 1, 2 és 3 alatt jelölteknek csupán az hagyatik fenn, hogy lehető jogokaikat csak az ellen érvényesíthessék, a kinek illetősége a kárpótlási tőkéből vagy kamataijból az utasítási tárgyalásnál elismertetett.

Ezen bejelentések és kimutatások legfőbb 1857 július 29-keig írásban benyújtandók, s abban a bejelentő vezeték- és keresztnéve és lakhelye, mint szintén képviselőjének törvényesített felhatalmazása kell, hogy foglaltassék.

Kárpótlási tőke utalványozása iránti tárgyalásra határidő tétetik 1857 szeptember 30-dikára d. e. 9 órára, midőn a szászvárosi cs. k. megyei törv. széknel személyesen vagy felhatalmazott által minden igényük bebizonyítására szolgáló oklevelekkel pontosan megjelenni mindazok felszólítatnak, a kik az említett idézési határidő alatt bejelentésüket és kimutatásukat beadták; mert ha pontosan meg nem jelennek, úgy fognak tekintetű, mintha bejelentéseket és kimutatásokat nem nyújtottak volna be.

Ezen határidőnél tekintet lesz a föld adóideigleneg rectificatioja következtében utalagosan netalan liquidált kárpótlási tőkére is, melyhez azon hitelezők, a kik nem tettek bejelentést, a 4 pont alatt meghatározott korlatok között minden igényüket elvesztik.

Ezen határidő elmulasztása és elmaradás esetében a visszahelyeztetésnek nincs helye.

Szászváros, 19 máj. 1857.

Cs. k. megyei törv. szék tanácsából.

Nem hivatalos.

(197)

(1-1)

Váloperbe-idézés.

Maros-vásárhelyi kerületbe, Makfalvi járásba Bözöd-helységbe lakó Bentzédi György, Tordafalvi rég elbujdosott Vég Judith ellen a Sz. kereszturi unitárius egyházköri al-papizéken váloperbe indítván. Vég Judith az irt papizék nevében felszólítatik, hogy az 1858 dik évben januárius 8-dik napján Tartsafalván az említett egyházköri esperest előtt személyesen jelenjenek meg. Az említett papizék nevében Bözödon-junius 3-dik napján 1857.

Kiadta ÁKOSI MIHÁLY esperest.

(194)

(2-3)

Jutalom!!!

Magyar Frátárol (a mócsi-kerületben) tolyó évi máj. 9-ken egy négy éves pejkanca, a mely 14 márkánál nagyobb, a két hátulsó laba szárcsa, a hasán, a hol a lekötő szokott állani, balfelől egy vékony fejtér vonalocskaival bir, eltévedt. A ki ezen kanczáról valami tudomással bir, jelencse akár a mócsi cs. k. hivatalnál, akár M-Frátán tulajdonos Mandola Józsefnél, a ki e sziveséget legott (10) tíz pftal jutalmazza meg.

(186)

(3-3)

LENTNERFÉLE — TYUKSZEM — tapasz kapható Wolff J. gyógyszerárban Kolozsvárt és Wolff G. gyógyszerárban Tordán. 3 darab 12 kr. p. p. — 12 darab utasítással 42 kr. p. p.